

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

6. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

Савченко Володимир Святославович

аспірант кафедри адміністративного та фінансового права

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ОСОБИ

Введений Указом Президента України № 64/2022 [1] правовий режим воєнного стану, безумовно здійснює вплив на обсяг прав та свобод людини й громадянина. Здійснювати захист гарантованих Конституцією України [2] прав, в умовах воєнного стану проблематично, а іноді й просто неможливо, через втрату юрисдикційних можливостей в окремих регіонах України, органами на які покладається такий захист. Мова йде саме про ті території, на яких ведуться активні бойові дії, чи які перебувають тимчасово в окупації.

У зв'язку з цим зазначеним вище Указом Президента України, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводяться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3]. Окрему і вагомую групу у цих обмеженнях становлять інформаційні права та свободи людини і громадянина.

Щодо інформаційних прав та свобод людини, слід зазначити, що у 2021 році була прийнята оновлена Доктрина інформаційної безпеки (далі - Доктрина), що передбачає комплексну взаємодію на основі Конституції України, законів України, Стратегії національної безпеки України, Стратегією кібербезпеки України, затвердженою, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У ній вже конкретизуються потенційні інформаційні загрози: «інформаційна політика Російської Федерації – загроза не лише для України, але й для інших демократичних держав» [4].

Таким чином захист інформаційної безпеки в цілому та окремої особи зокрема, є важливим аспектом діяльності держави. Крім того, інформаційна безпека відіграє особливу роль саме в періоди ведення активних бойових дій та збройних конфліктів. Адже саме за допомогою неправдивої, спотвореної інформації можливо спровокувати панічні настрої серед населення держави, певним чином вплинути на розвиток подій на фронті, сприяти збільшенню внутрішнього переміщення населення, погіршувати імідж держави серед інших держав світу, в тому числі сприяти погіршенню фізичного та/або психічного здоров'я населення. У зв'язку з чим, стає безумовною необхідність зменшення кількості розповсюдження викривлення інформації, саме в період дії правового режиму воєнного стану.

З такою метою, в середині березня 2022 року, в період активних воєнних дій на більшій території України, було прийнято рішення Ради національної безпеки та оборони України (далі - РНБО) «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначено, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки» [5]. Наразі в Україні функціонує також Центр протидії дезінформації при РНБО України, на сайті якого можна ознайомитись з актуальною інформацією та подіями в цій сфері.

Відповідно до зазначеного вище рішення РНБО «в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням

національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації - цілодобовому інформаційному марафоні «Єдині новини #UАразом»[5].

Цілком зрозуміло, що одного лише рішення РНБО замало для того, щоб поновцінно забезпечувати інформаційний захист особи від неправдивої та спотвореної інформації в період воєнного стану.

Тому, необхідним є запровадження основних механізмів протидії таким викидам неправдивої інформації, що може завдавати шкоди інформаційним правам особи в період війни в Україні. Зокрема, першим і необхідним є формування медіаграмотності серед населення.

На думку Пархоменко-Куцевіл О. І. медіаграмотність це комплексний феномен, що дозволяє населенню та окремо взятій особі захищатися та протидіяти маніпулятивним чинникам в інформаційному просторі, тим самим брати участь в реалізації інформаційної безпеки. При чому, така медіаграмотність включає досягнення чотирьох складників: - медіа-дизайн, медіа-споживання, медіа-орієнтування та критичне мислення [6, с. 41].

Другим механізмом протидії має стати постійна трансляція лише об'єктивної інформації за допомогою урядових інтернет-видань, засобів масової інформації та спілкування з громадянами.

Так, постійне надання інформації про важливі події, особливо у період проведення військових дій надасть можливість спростувати чутки та фейкові новини. Слід згадати, що з перших днів війни на всіх українських телевізійних каналах було запроваджено єдину інтерактивну програму «Інформаційний марафон».

За допомогою такої інформаційної програми висвітлювалися об'єктивні події щодо військового вторгнення рф, поразки та перемоги Збройних Сил України, в тому числі відбувалося роз'яснення верховним керівництвом

країни щодо подій, які відбуваються та надавалися коментарі посадових осіб, що знаходяться в зоні активних бойових дій.

І останнім механізмом протидії - є постійний контроль та виявлення органами, що мають повноваження у сфері забезпечення інформаційної безпеки особи фейкових акаунтів, що свідомо поширюють викривлено та неправдиву інформацію щодо актуального стану подій в Україні. Адже, в умовах цифрової трансформації в Україні, більшість інформації передається за допомогою месенджерів та соціальних мереж (Telegram, WhatsApp, Viber, Facebook та інші). В тому числі, необхідним є встановлення належного рівня відповідальності за поширення такої фейкової інформації.

Джерела:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022/ed20220224#Text>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017>
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/152/2022>
6. Пархоменко-Куцевіл О. І. Забезпечення інформаційної безпеки під час здійснення військових операцій та бойових дій. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні : матеріали

Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15–28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І. О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін. ; уклад. Т. О. Мельник. Т. 1. К. : ДЗВО УМО» » НАПН України, 2022. С. 39–43.

Науковий керівник: Артеменко Олена Вікторівна к.ю.н., професор кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України

Фурман Віталій Васильович

аспірант кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права

Донецького національного університету імені Василя Стуса

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ОПРИЛЮДНЕННЯ ПЕВНИХ ВИДІВ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття 64 Конституції України визначає перелік прав і свобод людини, які можуть бути обмежені в умовах воєнного стану задля захисту національної безпеки та територіальної цілісності України, до переліку яких відноситься і право на доступ до інформації. Це положення кореспондується з частиною 3 статті 34 Конституції України, частиною 1 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

У порівнянні з мирним часом воєнний стан зумовлює нові виклики при наданні або обмеженні доступу до інформації, значно підвищуючи рівень відповідальності посадової особи розпорядника інформації, адже від розголошення чи обмеження в доступі тієї чи іншої інформації, може залежати життя та здоров'я людей, суверенітет держави.

При вирішенні питання щодо обмеження чи надання доступу до тієї чи іншої інформації в умовах воєнного стану зберігається необхідність дотримання загального правила, застосовного до всіх випадків обмеження доступу до інформації відповідно до частини 2 статті 6 Закону України